

مسئله این است: هیبریدی یا تلفیقی؟

سمیه مهندی

دکترای تکنولوژی آموزشی

مقدمه

در سال‌های اخیر، با پیشرفت فناوری و تغییر نیازهای آموزشی، روش‌های نوینی مانند آموزش تلفیقی و آموزش ترکیبی (هیبریدی) ظهور کرده‌اند. این دو روش شباهت‌هایی دارند؛ اما تفاوت‌هایی اساسی هم بین آن‌ها وجود دارد. در این مقاله، به بررسی تفاوت‌های این دو روش و مزایا و معایب هر کدام می‌پردازیم. سپس در خصوص نحوه‌ی استفاده از این روش‌ها در

آموزش ابتدایی توضیحاتی ارائه می‌دهیم.

کلیدواژه‌ها: آموزش تلفیقی، آموزش هیبریدی، آموزش حضوری، آموزش برخط

با پیشرفت فناوری و تغییر سبک‌های یادگیری، نظام آموزشی به سمت روش‌های نوینی حرکت کرده است که تعامل، انعطاف‌پذیری و دسترسی بهتر به آموزش را فراهم می‌کنند. دو رویکرد مهم در این زمینه، آموزش تلفیقی و آموزش هیبریدی هستند که هر کدام با ویژگی‌های منحصر به فرد خود، تحولی در فرایند یاددهی یادگیری ایجاد کرده‌اند. در دوره‌ی

ابتدایی که پایه‌های اساسی یادگیری و رشد اجتماعی کودکان شکل می‌گیرد، انتخاب روش آموزشی مناسب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. آموزش تلفیقی با تلفیق هوشمندانه‌ی آموزش حضوری و ابزارهای دیجیتال، فضای پویا و جذاب برای دانش‌آموزان خلق می‌کند. از سوی دیگر، آموزش هیبریدی با امکان حضور هم‌زمان دانش‌آموزان در کلاس‌های فیزیکی و مجازی، انعطاف‌پذیری بیشتری را در شرایط گوناگون فراهم می‌آورد؛ اما پرسش اصلی اینجاست: «کدام یک از این دو روش برای دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی مناسب‌تر است؛ آیا ترکیب فضای واقعی و مجازی می‌تواند به بهبود یادگیری بینجامد یا حضور هم‌زمان در دو محیط، چالش‌های جدیدی ایجاد می‌کند؟» در این مقاله، به بررسی کاربردها، مزایا و محدودیت‌های هر دو روش در آموزش ابتدایی می‌پردازیم تا دریابیم کدام رویکرد بهتر می‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای این دوره‌ی حساس از زندگی دانش‌آموزان باشد.

عکاس: رضا رادپور

آموزش تلفیقی^۱

آموزش تلفیقی به رویکردی گفته می‌شود که در آن تلفیقی از آموزش حضوری و آموزش برخط به صورت مکمل یکدیگر استفاده می‌شود. در این روش، بخشی از محتوای آموزشی به صورت حضوری و بخش دیگر از طریق سکوه‌های (پلتفرم‌های) دیجیتال ارائه می‌شود و یادگیرندگان از هر دو روش منتفع می‌شوند. هدف آموزش تلفیقی ادغام بهترین ویژگی‌های یادگیری حضوری با بهترین ویژگی‌های یادگیری برخط است.

مزایای آموزش تلفیقی

آموزش تلفیقی با ادغام روش حضوری و برخط از مزایای هر دو روش سود می‌برد (ماولن و ابراهیم، ۲۰۱۲). برخی از این مزایا عبارت‌اند از: **انعطاف پذیری:** یادگیرندگان می‌توانند بخشی از مطالب درسی را در زمان مناسب خود مطالعه کنند.

بهبود تعامل: استفاده از ابزارهای دیجیتال مانند ویدئوها، آزمون‌های برخط و بحث‌های مجازی تعامل را افزایش می‌دهد.

کاهش هزینه‌ها: با کاهش نیاز به حضور فیزیکی، هزینه‌های رفت‌وآمد و فضای آموزشی کم می‌شود.

معایب آموزش تلفیقی

اما این روش آموزشی معایبی نیز دارد که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

نیاز به زیرساخت فناوری: در این روش دسترسی به اینترنت و ابزارهای دیجیتال ضروری است.

چالش‌های انگیزشی: برخی از یادگیرندگان ممکن است در بخش برخط انگیزه‌ی کمتری داشته باشند.

نیاز به دانش فنی: معلمان و دانش‌آموزان می‌باید حداقل آشنایی با روش‌های ارائه و دریافت اطلاعات از طریق فضای مجازی داشته باشند.

آموزش هیبریدی^۲

آموزش هیبریدی مدلی است که در آن برخی از دانش‌آموزان به صورت حضوری و برخی دیگر به صورت برخط در یک کلاس شرکت می‌کنند. این آموزش بهترین ویژگی‌های کلاس حضوری را با مزایای ارائه‌شده توسط آموزش مجازی ترکیب می‌کند تا آموزش‌های

شخصی و متفاوت را به یادگیرندگان ارائه دهد (گوردون، بانز و مارتین، ۲۰۰۹). در این روش، معلم هم‌زمان برای هر دو گروه تدریس می‌کند. به بیان دیگر هم‌زمان که معلم در کلاس برای گروهی از دانش‌آموزان تدریس می‌کند، گروهی از دانش‌آموزان نیز به صورت برخط معلم و کلاس را می‌بینند و با آن‌ها در ارتباط هستند.

مزایای آموزش هیبریدی

آموزش هیبریدی با ادغام هم‌زمان دو روش آموزش حضوری و آموزش برخط مزایایی از جمله موارد زیر را برای معلمان و دانش‌آموزان دارد:

ادامه‌ی آموزش در شرایط بحرانی (مانند همه‌گیری کرونا): امکان حضور هم‌زمان فیزیکی و مجازی وجود دارد.

دسترسی گسترده‌تر: دانش‌آموزانی که به دلایل گوناگون (جغرافیایی، سلامتی و...) نمی‌توانند در کلاس‌ها به صورت حضوری شرکت کنند، از راه دور به کلاس دسترسی دارند.

استفاده‌ی بهینه از زمان و منابع: معلمان می‌توانند برای هر دو گروه برنامه‌ریزی کنند.

معایب آموزش هیبریدی

این روش آموزشی معایبی نیز دارد که از بین آن‌ها می‌توان به این موارد اشاره کرد:

چالش‌های فنی: نیاز به تجهیزات پیشرفته مانند دوربین، صدابُز (میکروفون) و نرم‌افزارهای ارتباطی دارد.

کاهش تعامل چهره‌به‌چهره: دانش‌آموزان برخط ممکن است احساس انزوا کنند.

بار کاری بیشتر برای معلمان: مدیریت هم‌زمان دو گروه نیاز به مهارت و انرژی بیشتری دارد.

آموزش تلفیقی و

هیبریدی در دوره‌ی ابتدایی

آموزش در دوره‌ی ابتدایی نیازمند تعامل بالا، جذابیت بصری و مشارکت فعال دانش‌آموزان است. هر دو روش تلفیقی و هیبریدی می‌توانند در این دوره استفاده شوند؛ اما با توجه به ویژگی‌های رشدی و یادگیری کودکان، باید مزایا و محدودیت‌های هر روش را سنجید. در روش تلفیقی بخشی از آموزش به صورت حضوری (مثل توضیح معلم، فعالیت‌های گروهی و بازی‌های آموزشی) و بخش دیگر به صورت برخط (برنامه‌های کاربردی یادگیری، ویدئوهای آموزشی، تمرین‌های

تعاملی) ارائه می‌شود. اصلی‌ترین مزیت این روش برای دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی استفاده از مزایای یادگیری برخط و دیجیتال و یادگیری جذاب و تعاملی است؛ اما با توجه به ویژگی‌های رشدی کودکان در این دوره، نیاز به همراهی والدین و همچنین خطر ایجاد حواس‌پرتی یا اعتیاد به استفاده از ابزارهای دیجیتال وجود دارد. در روش هیبریدی برخی دانش‌آموزان در کلاس حاضر می‌شوند و برخی همزمان از طریق ابزارهایی مثل سکوهای (پلتفرم‌های) کلاس همزمان مجازی در درس شرکت می‌کنند. این روش برای دانش‌آموزانی که به دلایلی از قبیل بیماری یا مأموریت والدین امکان شرکت در کلاس حضوری را برای مدتی طولانی ندارند، بسیار مفید است؛ اما این روش برای معلمانی که می‌باید همزمان دو فضای مختلف را مدیریت کنند، بسیار دشوار است و از طرفی این روش برای برخی فعالیت‌های عملی محدودیت دارد. در این روش نیز تهدید کاهش تمرکز در کودکانی که در محیط مجازی فعالیت می‌کنند، وجود دارد.

جمع‌بندی

روش آموزش تلفیقی و روش آموزش هیبریدی مزایای منحصر به فردی دارند و انتخاب بین آن‌ها به نیازهای آموزشی، امکانات فناوری و شرایط یادگیرندگان بستگی دارد. آموزش تلفیقی برای محیط‌هایی مناسب است که هدفشان تلفیق روش‌های متعدد یادگیری است، در حالی که آموزش هیبریدی بیشتر برای شرایطی کاربرد دارد که حضور فیزیکی و مجازی به صورت همزمان نیاز است. در دوره‌ی ابتدایی پیشنهاد می‌شود برای سال‌های عادی و برنامه‌های روزمره‌ی مدرسه از آموزش تلفیقی استفاده شود؛ اما در اوضاع بیماری یا برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه آموزش هیبریدی در دستور کار قرار گیرد.

پی‌نوشت‌ها

1. Blended Learning
2. Hybrid Learning

منبع

1. Gordon, J. A., Barnes, C. M., & Martin, K. J. (2009). Undergraduate research methods: Does size matter? A look at the attitudes and outcomes of students in a hybrid class format versus a traditional class format. *Journal of Criminal Justice Education*, 20(3), 227-248.
2. Maulan, S. B., Ibrahim, R. (2012). The Teaching and Learning of English For Academic Purposes in Blended Environment. *Social and Behavioral Sciences*, 67, 561- 570.

جدول مقایسه‌ای روش‌های تلفیقی و هیبریدی

آموزش هیبریدی	آموزش تلفیقی	معیار
بالا (اتصال زنده)	متوسط	نیاز به فناوری
متوسط (حضوری‌ها تعامل بهتری دارند)	بالا (حضوری + برخط)	تعامل اجتماعی
کم (کلاس در ساعت مشخص)	بالا (یادگیری در هر زمان)	انعطاف‌پذیری زمانی
پیچیده (کنترل همزمان دو گروه)	آسان‌تر	مدیریت توسط معلم
بحرانی (مثل بیماری)	معمولی	مناسب برای شرایط خاص